Registratienummer: **26018** / 47590

Raadsvoorstel

Datum vergadering:	14 december 2023
Agendapunt:	16
Onderwerp:	Monumentale status geven aan Molukse graven KNIL-militairen Vaststellen van de 6e begrotingswijziging 2024
Portefeuillehouder:	Wethouder Maarten Everling

Heesch, 24 oktober 2023

Inleiding
In april 2021 verzocht een vertegenwoordiging van de Molukse gemeenschap (MG) in Nistelrode om de Molukse graven van de KNIL-militairen en hun partners een monumentale status te geven. Met dit verzoek vraagt de MG erkenning van het leed en de achtergestelde positie die de eerste generatie Molukkers bij aankomst in Nederland in de jaren '50 is aangedaan.

Gelijktijdig in 2021 deden burgemeesters van gemeenten waar veel Molukkers wonen een oproep aan het kabinet om erkenning te geven aan de eerste generatie Molukkers. Ook onze burgemeester ondertekende deze brief. Wij vinden deze erkenning door onze gemeente als ook door het Rijk nog altijd belangrijk. Nog altijd is het leed dat is aangedaan bij aankomst in Nederland, aanwezig bij de Molukse gemeenschap. Wij vinden dan ook dat het Rijk zou moeten investeren in de Molukse gemeenschappen in de gemeenten. Dit is een aandachtspunt voor een werkgroep van burgemeesters uit gemeenten waar veel Molukkers wonen. Onze burgemeester neemt hieraan ook deel.

Om uiting te geven aan onze waardering voor zowel de eerste generatie Molukkers als de hele Molukse gemeenschap, werken we mee aan het verzoek van de MG. Samen met een vertegenwoordiging/werkgroep van de MG overlegden we hoe we de monumentale status van de Molukse graven van de KNIL-militairen en hun partners vorm kunnen geven.
Deze vraag voegden we in 2022 toe aan een al lopend onderzoek van onderzoeksbureau KYBYS. Zij had opdracht na te gaan hoe om te gaan met begraafplaats Loo in Nistelrode, gezien de enorme terugloop van het aantal begravingen en verlengingen. KYBYS kreeg een aanvullende opdracht om rapport op te stellen over de vraag van de MG. Daarmee kwam ook begraafplaats Parkstraat in beeld. Want daar zijn ook Molukse KNIL-militairen begraven. Het onderzoeksrapport van KYBYS is bijgevoegd.

<u>Situatieschets</u>
In Nistelrode zijn twee begraafplaatsen waar KNIL-militairen en hun partners begraven zijn: begraafplaats Loo (25 graven) en begraafplaats Parkstraat (16 graven). Wij zijn eigenaar en beheerder van beide begraafplaatsen.
Wij sloten in juli 2012 begraafplaats Parkstraat. Dit besluit betekent dat de begraafplaats gedurende 20 jaar de bestemming blijft behouden en niet mag worden geruimd. Na formele sluiting vindt ongeveer 15 jaar later (2027) onderzoek naar de cultuurhistorische waarde van de begraafplaats plaats. College is voornemens om na 20 jaar (in 2032) de graven op de Parkstraat te ruimen.

In januari dit jaar was er een bijeenkomst met de MG en de wethouder. Hier bleek dat er veel draagvlak is in de hele MG om de Molukse graven van de KNIL-militairen en partners van beide begraafplaatsen een monumentale status te geven. Een monumentale status betekent ook de graven op de gesloten begraafplaats Parkstraat niet geruimd worden en verplaatst moeten worden naar begraafplaats Loo.

In gezamenlijkheid met de werkgroep vanuit de MG zijn we tot het volgende voorstel gekomen.

Voorstel

1. Instemmen met het geven van een monumentale status van de graven van de KNIL-militairen en hun partner. Dit betekent dat:

a. Molukse graven van de KNIL-militairen en hun partner van de Parkstraat worden opgegraven en individueel worden herbegraven op begraafplaats Loo;
b. De graven met ingangsdatum 1 januari 2024 worden vrijgesteld van het betalen van grafrechten;
c. We al betaalde grafrechten (met einddatum na 1 januari 2024) van begraafplaats Loo terugbetalen aan de betalers/nabestaanden van de betaler;
d. Onderhoud van deze graven op Loo een verantwoordelijkheid van de gemeente is;
e. We de Molukse gemeenschap gelegenheid geven een eerbetoon te realiseren in de vorm van een monument of kunstwerk op begraafplaats Loo met daarnaast een herkenbare aanduiding per graf.

2. De eenmalige kosten ad € 30.000,- t.b.v. realisatie monument ten laste brengen van de reserve egalisatiekosten kunst en de overige kosten ad € 70.000,- ten laste brengen van de reserve Nog nader te bestemmen.

Argumenten

1.1 *We willen erkenning en eerherstel geven aan de eerste generatie Molukkers, als ook waardering voor de culturele eigenheid van de gehele Molukse gemeenschap.*

De MG is geïntegreerd in Nistelrode, maar tegelijkertijd behoudt de gemeenschap haar eigenheid en culturele identiteit, tradities en cultuur.
Met het verzoek voor de monumentale status, vraagt MG erkenning en eerbetoon voor de KNIL-militairen en hun partners. Gelijktijdig vraagt zij eerbetoon voor de hele Molukse gemeenschap. Wij werken mee aan het verzoek. Enerzijds om de eerste generatie Molukkers in Nistelrode te blijven eren en herdenken. Anderzijds spreken we ook waardering uit voor de culturele eigenheid en identiteit van alle Molukkers in Nistelrode.

1.2 *Omdat er geen juridische grondslag is en of geen rijksbeleid is voor het geven van een monumentale status aan de graven van de KNIL-militairen en hun partners, geven we lokaal invulling aan de monumentale status.*

Er is geen juridische betekenis vastgelegd over het invullen van een monumentale status van graven. Tot op heden heeft het Rijk ook geen beleid om een monumentale status van graven landelijk te regelen. Het Rijk ziet dit als een lokale aangelegenheid. De invulling is daarmee aan de gemeente zelf.
Veel gemeenten waar veel Molukkers wonen, zijn bezig om de graven van de eerste generatie Molukkers in Nederland een monumentale of bijzondere status te geven. De lokale invulling is verschillend, eenduidig is dat gemeenten de grafrechten (onderhoud voor de periode van de termijn grafrecht) niet meer opleggen en dat ze verantwoordelijk worden voor onderhoud van de graven.

1.3 *Er is veel draagvlak binnen de gehele Molukse gemeenschap voor dit verzoek en met een werkgroep hebben we een voorstel/plan gemaakt.*

De werkgroep MG heeft een lijst van namen van de KNIL-militairen en hun partners opgesteld. Vervolgens heeft de werkgroep alle familieleden/nabestaanden instemming gevraagd met het geven van een monumentale status, en het opgraven en herbegraven van de graven van de KNIL-militairen en hun partners op Parkstraat. Iedereen van de MG staat hier achter.

Een klein aantal familieleden (3 van de 16 graven op Parkstraat) denkt nog na over herbegraven niet op begraafplaats Loo maar elders (Roermond, Den Bosch of Helmond) of cremeren en de as dan naar het geboorteland brengen. Ook heeft de werkgroep aangegeven dat er ook wensen zijn om naaste familieleden (4 leden) op te graven en te herbegraven op Loo.

Het plan dat we samen hebben opgesteld is als volgt:

a. Het opgraven van de graven op de Parkstraat en individueel herbegraven op Loo doen we alleen voor de graven van de KNIL-militairen en hun partners. Mocht de MG ook familieleden willen opgraven en herbegraven, dan komen deze kosten voor rekening van de nabestaanden.

b. We dragen alleen de kosten voor individueel herbegraven op begraafplaats Loo. Andere wensen zoals herbegraven op een andere begraafplaats of cremeren komen ook voor rekening van de nabestaanden.

c. De Molukse graven van de KNIL-militairen en hun partner worden met ingangsdatum 1 januari 2024 vrijgesteld van het betalen van grafrechten en krijgen een monumentale status. Wij nemen de grafrechten vanaf 2024 over. De MG vraagt om de graven "eeuwigdurend" in stand te houden. We kunnen de status echter geen eeuwigdurend karakter geven, maar bij eventuele veranderingen op begraafplaats Loo houden we rekening met de monumentale status van de graven. Dat betekent dat we bij eventuele wijzigingen aan begraafplaats Loo, de MG zeker betrekken. Ons gezamenlijke voorstel is dat wij periodiek (elke 10 jaar) evalueren wat de wensen/bepalingen zijn over instandhouding van deze graven. En bij eventuele veranderingen dus de MG meenemen.

d. Al betaalde grafrechten (met einddatum na 1 januari 2024) van begraafplaats Loo betalen we terug aan de betalers/nabestaanden van de betaler.
We zien dat monumentale status in gemeenten soms ook inhoudt dat de grafrechten met terugwerkende kracht worden terugbetaald. Hierover hebben wij gesproken met de MG. Samen besloten we dat wij de grafrechten niet met terugwerkende kracht gaan terugbetalen. Voornaamste reden hiervoor is dat het lastig zal zijn om te bepalen aan wie/welke nabestaanden we de grafrechten dan terugbetalen. Zijn er nog nabestaanden in beeld en wie is dan de "begunstigde"?

e. Wij dragen zorg voor het onderhoud van de graven op Loo.

f. De MG wil een eerbetoon in de vorm van een monument of kunstwerk op begraafplaats Loo, met daarnaast een herkenbare aanduiding per graf. De gedachte gaat uit naar een monument met namen ter nagedachtenis aan de KNIL-militairen. De locatie van het monument wordt begraafplaats Loo.

Omdat wij grafrechten niet met terugwerkende kracht terugbetalen, stellen we voor een aanvullende bijdrage te geven voor het monument. Dit als "symbolische" bijdrage voor een monument en activiteiten rondom onthulling. De werkgroep vanuit de MG zorgt voor een ontwerp voor een monument, een voorstel voor een aanduiding per graf en organiseert mogelijk een onthulling.

2.1 Het betreffen incidentele kosten. De reserve Nog nader te bestemmen en reserve egalisatiekosten kunst zijn beide toereikend.

De totale kosten van € 100.000,- zijn incidenteel:

- € 70.000,- kunnen we volgens de uitgangspunten van het Besluit begroting en verantwoording betalen uit de reserve "Nog nader te bestemmen". Op peildatum 31 december 2022 was de stand van deze reserve € 28,8 miljoen;
- € 30.000,- voor een kunstwerk kunnen betaald worden uit de reserve egalisatiekosten kunst

Risico's

1.1 Bij verplaatsen van de graven kunnen er beschadigingen optreden aan de monumenten

We hebben aan bedrijf "Peterse Natuursteen" gevraagd om offerte te maken voor het verplaatsen van de 16 graven. Uit een bezichtiging door Peterse lijkt het erop dat alle graven zonder schade verwijderd en herplaatst kunnen worden. Monumenten kunnen natuurlijk toch beschadigd raken. Hiervoor nemen we een post onvoorzien op.

Kosten en dekking

Werkzaamheden/offertes	Incidentele kosten	Structurele kosten
Vd Burgt Gravendienst opgraven en herbegraven 16 graven	€ 16.214, - (incl. btw)	-
Peterse Natuursteen, verplaatsen monumenten	€ 31.980,- (incl. btw)	-
Plaatsen puincontainer	€ 2.000,-	-
Overnemen grafrechten/onderhoud	-	PM *
Terugbetalen grafrechten 't Loo ingangsdatum 1-1-2024	€ 6.000,-	-
Monument, aanduiding per graf	€ 30.000,- (excl. btw)	-
Activiteiten	€ 5.000,-	
Onvoorzien	€ 8.000,-	
Totale kosten	€ 99.194, - **Afgerond € 100.000,-**	PM

*PM: De besluitvorming over de resultaten van het onderzoek begraafplaatsen moet nog plaatsvinden medio 2024. Hierin bepalen we hoe wij in de toekomst omgaan met eventueel kostendekkende tarieven en eventueel andere nieuwe ontwikkelingen op begraafplaats Loo.
Voorlopige indicatie tabel PM post: Op basis van de huidige tarieven is het aandeel onderhoud van 41 graven (KNIL-militairen en partner) 41 x € 66,- (per graf per jaar) = € 2.800,-.

Vervolg

Als u instemt gaan we aan de slag met de uitvoering.

1. Vd Burgt Gravendienst en Peterse Natuursteen stemmen hun werkzaamheden op elkaar af. Afspraak is dat zij de werkzaamheden afronden in het eerste kwartaal 2024.

2. Het proces van verplaatsen van graven en het geven van een monumentale status alleen voor KNIL-militairen en partners en daarbij het voornemen om andere graven op de Parkstraat op termijn wel te ruimen, vraagt om zorgvuldige communicatie. Het team communicatie is betrokken. In onze communicatie is het belangrijk dat we benadrukken dat dit voorstel over de Molukse graven met het geven van een monumentale status en de definitieve sluiting van begraafplaats Parkstraat, twee gescheiden trajecten zijn.

3. Samen met de MG vinden we het belangrijk dat het Rijk haar medeverantwoordelijkheid neemt om eerbetoon en erkenning te tonen aan de eerste generatie Molukkers evenals de gehele Molukse gemeenschap. Via (bijgaande) brief spreken we het ministerie van Binnenlandse zaken aan op haar verantwoordelijkheid en vragen de kosten voor haar rekening te nemen.

Bijlagen: De bijlagen zijn digitaal beschikbaar.

- Raadsbesluit monumentale status Molukse graven KNIL militairen en partners (47595)
- Notitie Molukse graven van KYBYS van 4 juli 2023 (46052)
- Brief aan het ministerie van Binnenlandse zaken over de monumentale status Molukse graven KNIL militairen en partners (4755)

Burgemeester en wethouders,

Peggy Hurkmans
secretaris

Antoine Walraven
waarnemend burgemeester